

Publicaties

Door Ed Colijn [EC] en Roy Kleukers [RK]

Publicaties EIS Kenniscentrum Insecten

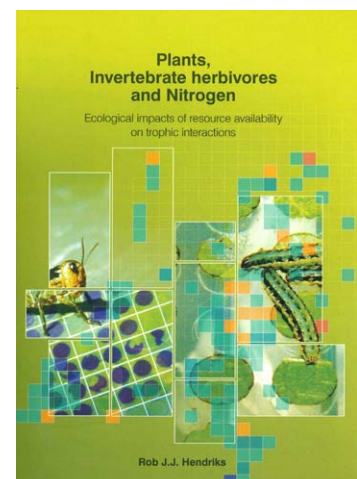
- Boesveld, A. & V.J. Kalkman 2014. Inventarisatie nauwe korfslak langs gepland fietspad (tracé bij de Stokmansberg en het tracé door het bos bij de Oase). – EIS Kenniscentrum Insecten en andere ongewervelden, Leiden. [EIS2014-01]
- Boesveld, A. & V.J. Kalkman 2014. Onderzoek ten behoeve van 0-monitoring Naardermeer-zeggekorfslak. – EIS Kenniscentrum Insecten en andere ongewervelden, Leiden. [EIS2014-05]
- Boesveld, A. & V.J. Kalkman 2014. Nulmonitoring van zeggekorfslak in het Oostelijke Vechtplassengebied. – EIS Kenniscentrum Insecten en andere ongewervelden, Leiden. [EIS2014-06]
- Boesveld, A. & V.J. Kalkman 2014. Nauwe korfslak *Vertigo angustior* in het Uilenbosch. – EIS Kenniscentrum Insecten en andere ongewervelden, Leiden. [EIS2014-07]
- Boesveld, A. & V.J. Kalkman 2014. Voorkomen nauwe korfslak nabij natuurbrug Zeeweg, Bloemendaal. – EIS Kenniscentrum Insecten en andere ongewervelden, Leiden. [EIS2014-10]
- Boesveld, A. & V.J. Kalkman 2014. Inventarisatie nauwe korfslak Terschelling. – EIS Kenniscentrum Insecten en andere ongewervelden, Leiden. [EIS2014-19]
- Boesveld, A. & V.J. Kalkman 2014. Inventarisatie nauwe korfslak op tracé fietspad van Dienstweg naar Natuurbrug Zandpoort (Amsterdamse Waterleidingduinen). – EIS Kenniscentrum Insecten en andere ongewervelden, Leiden. [EIS2014-22]
- Kalkman, V.J. & T. Termaat 2014. Wat vertellen de SNL-insecten ons? Dagvlinders, libellen en sprinkhanen geven een gemengd beeld. – Vakblad Natuur Bos Landschap 108: 10-13.
- Noordijk, J., A.J. van Loon & M. Hemminga 2014. Werkbeschrijving verplaatsing van spoorbielzen met nest van de zwarte reuzenmier op station Schin op Geul. – EIS Kenniscentrum Insecten en andere ongewervelden, Leiden. [EIS2014-03]
- Reemer, M. 2014. Bestuivende insecten in Hellevoetsluis. Bijen en zweefvliegen op ecologisch beheerde graslanden. – EIS Kenniscentrum Insecten en andere ongewervelden, Leiden. [EIS2014-02]
- Reemer, M. 2014. Bijen, zweefvliegen en beheer van bermen langs rijksweg N11. – EIS Kenniscentrum Insecten en andere ongewervelden, Leiden. [EIS2014-20]
- Reemer, M. 2014. Bijen en zweefvliegen in stedelijk groen van Rotterdam. – EIS Kenniscentrum Insecten en andere ongewervelden, Leiden. [EIS2014-21]
- Reemer, M. & B. Brugge 2014. Bijen en andere bestuivers in stedelijk groen van Purmerend. – EIS Kenniscentrum Insecten en andere ongewervelden, Leiden. [EIS2014-08]
- Scheper, J., M. Reemer, R. van Kats, W.A. Ozinga, G.T.J. van der Linden, J.H.J. Schaminée, H. Siepel & D. Kleijn 2014. Museum specimens reveal loss of pollen host plants as key factor driving wild bee decline in The Netherlands. Proceedings of the National Academy of Sciences, www.pnas.org/cgi/doi/10.1073/pnas.1412973111.

Smit, J.T. 2014. Vliegende herten en gember. Pilot voor de toepassing in monitoring. – EIS Kenniscentrum Insecten en andere ongewervelden, Leiden. [EIS2014-09]

Overige publicaties Nederland

- Allema, A.B. 2014. Quantifying and simulating movement of the predator carabid beetle *Pterostichus melanarius* in arable land. – Proefschrift, Wageningen Universiteit, Wageningen.
- Arends, P. 2014. Determinatiedag van de mierenwerkgroep in Wageningen op 2 oktober 2013. – Forum Formicidarum 15 (1): 9-11.
- Bakker, Th. & B. Hoeymans 2014. Monitoringsresultaten. – Nieuwsbrief het Merkske 4 (4): 1-30.
- Balster, W. 2014. Bijzondere watermijt in gebied van Hoogheemraadschap van Rijnland, *Diplodontus scapularis*. – Macrofaunanieuwsmail 115: [7-9].
- Barendregt, A. 2014. Nederlandse waarnemingen van het genus *Dichetophora* (Sciomyzidae). – Vliegenmepper 23: 4-7.
- Barendregt, A. 2014. Het genus *Pelidnoptera* (Phaeomyzidae) in Nederland. – Vliegenmepper 23: 18-21.
- Bink, F.A., J. Noordijk & J. ten Hoopen 2014. Minibiotopen moet je ontdekken. – Entomologische Berichten 74: 89-94.
- Boer, P. 2014. Inbraak door poppenrovers? – Forum Formicidarum 15 (1): 3-5.
- Boer, P. 2014. Nestkoepeltje van glanzende houtmier? – Forum Formicidarum 15 (1): 5-6.
- Boer, P. 2014. Een exotische *Camponotus* van het Dwingelderveld. – Forum Formicidarum 15 (1): 7-9.
- Boer, P., M.P. Berg, J. Noordijk & A.J. van Loon 2014. De gewone compostmier *Hypoponera punctatissima* in Nederland (Hymenoptera: Formicidae). – Entomologische Berichten 74: 53-59.
- Bos, F., M. Wasscher & W. Reinboud 2014. Veldgids libellen, 7e licht herziene druk. – KNNV Uitgeverij, Zeist.
- Bouma, J. 2014. Snelle rakkers die *Mutilla europaea*'s. – HymenoVaria 9: 68-69.
- Bouwman, J.H. 2014. Hoogveenglanslibel (*Somatochlora arctica*) na 75 jaar weer gevonden op de Veluwe. – Brachytron 16: 48-50.
- Breidenbach, J. 2014. Biodiversiteit in het Leeuwarder Bos. Een overzicht van de aanwezig flora en fauna in 2012 & 2013. – Leeuwarden.
- Breklemans, F. 2014. Gaffellibellen (*Ophiogomphus cecilia*) in de Dommel. – Brachytron 16: 18-28.
- Brochard, Chr. & E. van der Ploeg 2014. Fotogids larven van libellen. – KNNV Uitgeverij, Zeist.
- Brugge, B., Th. Heijerman, J. Noordijk, H. van Noort & E. Reydon 2014. Over de loopkeverfauna van Texel. – In: J.A. de Raad & L.I. Kooistra (red.), Texel is anders. Vereniging Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, pp. 206-211.
- Bruyne, R. de & D. Bandini 2013. Ameland: Schelpenrijk - Muschelreich Ameland. – Stichting ANEMOON, Lisse & KNNV Uitgeverij, Zeist.
- Cadee, G.C. 2014. Vloedmerken, bedreigde minimilieus op het strand. – Entomologische Berichten 74: 3-12.
- Calle, S. 2014. Het effect van bodemverstoring op nestelende zandbijen in De Braakman. – HymenoVaria 8: 10-11.

- Capa, M., G. van Moorsel & D. Tempelman 2014. The Australian feather-duster worm *Laonome calida* Capa, 2007 (Annelida: Sabellidae) introduced into European inland waters? – *BioInvasions Records* 3: 1-11.
- Claessens, J. & J. Kleynen 2014. Bijzondere bestuivers bij orchideeën. Deel 1: Hommels als bestuivers van de Grote muggenorchis. – *Natuurhistorisch Maandblad* 103: 30-32.
- Claessens, J. & J. Kleynen 2014. Bijzondere bestuivers bij orchideeën. Deel 2: Bijen als bestuivers van de Grote keverorchis (*Neottia ovata*). – *Natuurhistorisch Maandblad* 103: 140-142.
- Colijn, E.O. 2014. Kevers op kadavers in Nederland, de stand van zaken. – *Entomologische Berichten* 74: 60-67.
- Colijn, E.O. 2014. Voorkom de vestiging van de Aziatische essenprachtkever. – *Dierplagen Info* 17 (1): 10-12.
- Colijn, E.O. & Th. Heijerman 2014. *Diachromus germanus*, na ruim een eeuw weer in Nederland (Coleoptera: Carabidae). – *Natuurhistorisch Maandblad* 103: 205-209.
- Colijn, E.O., J. Huijbregts & O. Vorst 2014. Bibliografie van de Nederlandse kevers, 2e editie. – *Sektie Everts, Nederlandse Entomologische Vereniging*.
- De Knijf, G., T. Adriaens, R. Vermeylen & P. Van der Schoot 2014. Ontdekking van een populatie rivierrombout (*Gomphus flavipes*) op het Albertkanaal (België), een van de drukst bevaren kanalen van Europa, en een overzicht van de status in West- en Midden-Europa. – *Brachytron* 16: 3-17.
- Diemen, A. van 2014. Entomologen. – *HymenoVaria* 8: 28.
- Dijk, G. van, H. van Kleef, G.-J. van Duinen, J. Kuper & F. Smolders 2014. De rijke watermacrofauna van het hellingveen in de Brunssummerheide. – *Natuurhistorisch Maandblad* 103: 293-298.
- Doorenweerd, C., B. van As & J. Scheffers 2014. Explosieve verspreiding van de lindevouwmot: nu ook in Nederland? – *Entomologische Berichten* 74: 111-114.
- Ee, G. van, O. Vorst, R. Jansen, W. Rubers, C. van de Sande, E. Colijn, A. Dees, S. Langeveld, T. Faasen, H. Lambrechts & J. Winkelman 2014. Verslag excursie Amsterdamse Waterleidingduinen - 7 september 2013. – *Sektie Everts Info* 105: 6-10.
- Elven, F. van 2014. MWG-bijeenkomst op 15 maart 2014 te Zeist. – *Forum Formicidarum* 15 (2): 2-7.
- Faasse, M.A. 2014. The Pacific amphipod *Monocorophium uenoi* (Stephensen, 1932) introduced to the Netherlands (NE Atlantic). – *BioInvasions Records* 3: 29-33.
- Faasse, M.A. & M. Ligthart 2014. De 'rode draadworm' *Cirri-formia tentaculata* in Nederland. – *Het Zeepaard* 74: 131-135.
- Fremelin, M. & P. Hendriks 2014. Number of instars of *Lucanus cervus* (Coleoptera: Lucanidae) larvae. – *Entomologische Berichten* 74: 115-120.
- Geraeds, R.P.G. 2014. Waarnemingen van de mercurwaterjuffer in het Beesels Broek. – *Natuurhistorisch Maandblad* 103: 132-136.
- Gielis C., F. van Nunen & P. Solleveld 2014. De insectenfauna van enkele vogelnestkasten. – *Entomologische Berichten* 74: 81-88.
- Gmelig Meyling, A.G., J.W.P. Coolen, A. Gittenberger, N. Schrieken & W. Vlierhuis 2014. Monitoring van wrakken op de Noordzee. Verslag over 2013. – *Zoekbeeld* 3 (2): 13-26.
- Grutters, M.A.J. 2014. De kiezelsprinkhaan en andere sprinkhanen op spoorterreinen. – *Entomologische Berichten* 74: 13-20.
- Haaren, T. van 2014. *Bratislavia palmeni*, een nieuwe oligochaet voor Nederland. – *Macrofaunanieuws* 117: 4-5.
- Haaren, T. van 2014. *Mysidopsis gibbosa* en *Heteromysis microps*, twee nieuwe mariene aasgarnalen voor Nederland. – *Macrofaunanieuws* 117: 6-9.
- Haarman, C. & D. Hurenkamp 2014. Slaapgezelschap van *Melitta nigricans*. – *HymenoVaria* 9: 61.
- Haelewaters, D., O. Vorst & A. De Kesel 2014. New and interesting Laboulbeniales (Fungi, Ascomycota) from the Netherlands. – *Nova Hedwigia* 98: 113-125.
- Hartman, M. 2014. Waarnemingen aan mieren. – *HymenoVaria* 8: 9.
- Hartman, M. 2014. Solitaire bijen en wespen in heidevelden rond De Bilt. – *HymenoVaria* 8: 16-17.
- Heijerman, Th. & B. Aukema 2014. *Notiophilus quadripunctatus* weer terug op de Nederlandse lijst (Coleoptera: Carabidae). – *Entomologische Berichten* 74: 143-146.
- Heijerman, Th. & B. Aukema 2014. *Mycetophagus fulvicollis*, een nieuwe boomzwamkever voor Nederland (Coleoptera: Mycetophagidae). – *Entomologische Berichten* 74: 152-154.
- Heijerman, Th. & G. Tuinstra 2014. Snúttuorren en oare krobben in de Noardlike Fryske Wâlden. – *Entomologische Berichten* 74: 239-243.
- Heijerman, Th. & J. Willemsen 2014. Eerste vondst van de loopkever *Bembidion ruficollis* in Nederland (Coleoptera: Carabidae). – *Entomologische Berichten* 74: 106-110.
- Helsdingen, P.J. van 2013. In memoriam Ab Kessler 1934-2012. – *Nieuwsbrief SPINED* 33: 2.
- Helsdingen, P.J. van 2013. Dynamiek in de spinnenwereld: stand van zaken bij enkele soorten. – *Nieuwsbrief SPINED* 33: 20.
- Helsdingen, P.J. van 2013. Recente wijzigingen in nomenclatuur. – *Nieuwsbrief SPINED* 33: 40.
- Helsdingen, P.J. van 2013. Spin van het Jaar 2013: *Atypus affinis*. Voorlopige rapportage. – *Nieuwsbrief SPINED* 33: 40.
- Helsdingen, P.J. van, S. IJland J. Noordijk & H. Wijnhoven 2013. Arachniden van het Roerdal: 1000-soortendag met enkele aanvullingen (Arachnida: Araneae, Opiliones, Pseudoscorpiones). – *Nieuwsbrief SPINED* 33: 21-28.
- Hendriks, R.J.J. 2014. Plants, invertebrate herbivores and nitrogen. Ecological impacts of resource availability on trophic interactions. Proefschrift Radbouduniversiteit, Nijmegen.
- In dit proefschrift wordt ingegaan op de 'Context Dependent Defense'-hypothese (CDD), en met name de relatie tussen beschikbaarheid van stikstof en herbivorie. De auteur deed zowel experimenteel ecologisch onderzoek als analyses van datasets met verspreidingsgegevens van onder meer planten en sprinkhanen. Er was een negatieve correlatie tussen het voorkomen van sprinkhanen en een toename van de stikstofdepositie. De verklaring ligt niet zozeer op veranderingen in het menu van de sprinkhanen, maar eerder in het

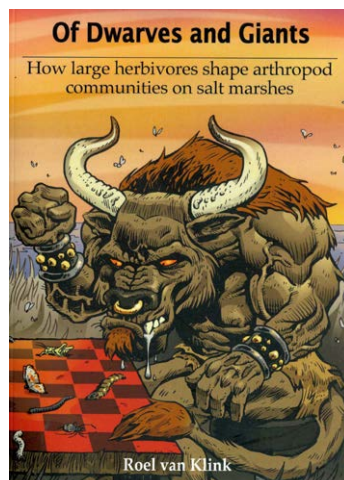

dichtgroeien van schrale terreinen, waardoor deze minder geschikt werden voor de eïontwikkeling. Voor de bestandsanalyses werd samengewerkt met de groep van Koos Biesmeijer van Naturalis. [RK]

- Heunen, M. 2014. De mier als ramptoerist. – Forum Formicidarum 15 (2): 8-9.
- Hoopen J. ten & J. Smits 2014. Successie in een kevergang. – Entomologische Berichten 74: 42-52.
- IJland, S. 2013. *Oecobius amboseli* Shear & Benoit, 1974 (Araneae, Oecobiidae) found in the Netherlands and Ethiopia. – Nieuwsbrief SPINED 33: 39-40.
- IJland, S. & P.J. van Helsdingen 2013. Spinnen van de Reijerscamp (Araneae), deel 2: Correcties. – Nieuwsbrief SPINED 33: 19.
- Jansen, R., O. Vorst, F. van Nunen, J. Cuppen, C. van der Sande, C. Borghouts & A. Threels 2014. Excursieverslag Mastbos te Breda - 22 juni 2013. – Sektie Everts Info 103: 5-8.
- Kleukers, R.M.J.C. 2014. De noordelijkste vindplaats van de zompsprinkhaan in Nederland. – Entomologische Berichten 74: 230-231.
- Klink, A.G., M.M. Schoor, H.D. van Rheede & P.P. Duijn 2014. Aquatische macrofauna in het riviereengebied en mogelijkheden voor ecologisch herstel. – De Levende Natuur 115: 101-109.
- Klink, R. van 2014. Of dwarves and giants: how large herbivores shape arthropod communities on salt marshes. – Proefschrift Rijksuniversiteit Groningen, Groningen.

In dit proefschrift aandacht voor de invloed van grote grazers op de ongewervelde fauna van kwelders. Hiervoor werden monsteringen uitgevoerd in het gebied Buitendijks in Noord-

Friesland, waar een grootschalige beweidingproef loopt. Dit gaf de mogelijkheid om onbegraasd terrein te vergelijken met verschillende wijzen van begrazing. Een van de opvallende resultaten is dat bodemverdichting een ongeschatte negatieve factor is van begrazing. Ook wordt onderbouwd dat zware begrazing nadelig is voor bloembezoekers, als zweefvliegen en bijen. Een belangrijke algemene conclusie is dat voor het behoud van een

complete kwelderentomofauna licht tot matig begraasde en onbegraasde kwelders naast elkaar moeten voorkomen, waarbij een rotatiebeheer waarschijnlijk het meest gunstig is. [RK]

- Klink, R. van 2014. Waardplantassociaties van de cicaden en bladvlooiën in de Noardlike Fryske Wâlden (Hemiptera: Auchenorrhyncha & Psylloidea). – Entomologische Berichten 74: 232-238.
- Klink, R. van, F. van der Plas, C.G.E. van Noordwijk, M.F. Wallis de Vries & H. Olff 2014. Effects of large herbivores on grassland arthropod diversity. – Biological Reviews (in press).

Koert, J. & G. Majoor 2014. De landslakken van het dal van de Kingbeek. – Natuurhistorisch Maandblad 103: 45-49.

Koese, B., B. van Maanen & L. Boumans 2014. De negendoornige wintersteenvlieg: een nieuwe aanwinst voor de Roer en Nederland. – Natuurhistorisch Maandblad 103: 217-220.

Koomen, P. & J. Noordijk (red.) 2014. Entomofauna van de Noardlike Fryske Wâlden. – Entomologische Berichten 74 (6), 64 pp. Nederlandse Entomologische Vereniging, Amsterdam.

EIS heeft de afgelopen twee jaar projecten gedaan voor Groen en Doen. Dit is een programma van het ministerie van EZ en stimuleert en ontwikkelt vrijwilligerswerk op het gebied van natuur- en landschapsbeheer. De VOFF werkte hiervoor onder andere

samen met Landschapsbeheer Nederland in allerlei deelprojecten. Een zo'n deelproject was een inventarisatie van de biodiversiteit in de Noardlike Fryske Wâlden (NFW) door EIS en Landschapsbeheer Friesland. Het kleinschalige coulissenlandschap van houtwallen en elzensingels is opmerkelijk, het is het grootste aaneengesloten wallen- en singel-

gebied van Europa. Desalniettemin was er over de soorten die leven in dit Nationale Landschap zeer weinig bekend. Door het organiseren van excursies en de verspreiding van de huidige kennis was het de bedoeling dat meer vrijwilligers hier actief gaan inventariseren. Dit is goed gelukt en er zijn in de periode 2012-2014 veel gegevens verzameld. Er zijn nu aanzienlijke soortlijsten beschikbaar en dit voorheen vrijwel onverkende Friese gebied is echt 'op de kaart gezet'. Een deel van de resultaten wordt in dit themanummer van Entomologische Berichten uitgewerkt in aantrekkelijke artikelen vol landschaps- en insectenfoto's, waarbij onder andere de waargenomen hooiwagens, cicaden, langpootmuggen, kevers, mieren en nachtvlinders aan bod komen. Met deze eerste insecteninventarisaties in de NFW is het te hopen dat er een goede basis is gelegd voor een toekomstig biodiversiteitsmonitoring, waarbij veranderingen in de soortensamenstelling gebruikt kunnen worden voor de evaluatie van het landschap en het gevoerde beheer. [RK]

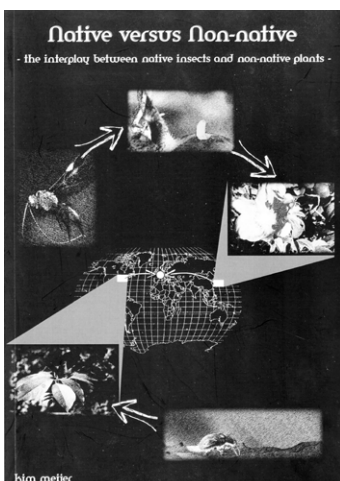
Kuijper, W. 2014. De landslakken van de Heunsberg te Valkenburg aan de Geul in de middeleeuwen. – Natuurhistorisch Maandblad 103: 299-303.

Lambrechts, J., H. De Koninck & M. Jacobs 2013. Grensoverschrijdend onderzoek naar spinnen (Araneae) in de omgeving van het ecoduct Kempengrens. – Nieuwsbrief SPINED 33: 3-18.

Lange, M. de, J. Noordijk & M. Nijssen 2014. Mogelijkheden voor verder herstel van fauna in rivieruiterwaarden. – De Levende Natuur 115: 116-121.

Leerschool, T., Geraeds, R. & J.T. Smit 2014. Vliegend hert (*Lucanus cervus*) in Limburg. Actieplan 2014-2018. – Stichting IKL, Roermond; 1-101.

- Leeuwen, S. van, J. de Boer, A. Boesveld & A. Gmelig Meyling 2014. Beschermde slakkengebieden in Nederland. – Zoekbeeld 4 (1): 7-10.
- Lenders, A.J.W. & F.J.M.P. Heinen 2014. Opmerkelijke populatieschommelingen en dispersie van de veldkrekel in het Meinweggebied. – Natuurhistorisch Maandblad 103: 33-34.
- Linden, J. van der & F. van de Meutter 2014. Nieuwe waarnemingen voor Nederland en de eerste waarneming voor Vlaanderen van de geelborstel-bandzweefvlieg *Epistrophe cryptica* (Syrphidae). – Vliegenmepper 23: 15-17.
- Loon, A.J. van 2013. Mierenwerkgroepexcursie in zuidwestelijk Noord-Brabant op 7 september 2013. – Forum Formicidarum 14 (3): 15-19.
- Loon, A.J. van & A.A. Mabelis 2014. Nogmaals de Schoorlse stronkmieren. – Forum Formicidarum 15 (1): 6-7.
- Loon, A.J. van & J. Noordijk 2014. Een nieuwe mierenatlas, oproep tot het doorgeven van waarnemingen. – Forum Formicidarum 15 (1): 12-13.
- Loonstra, A.J. 2014. Wilde bijencursus 2014. – HymenoVaria 9: 58-60.
- Mabelis, A.A., J. Noordijk & A.J. van Loon 2013. Stronk- en satermieren in het Eerder Achterbroek (Formicidae: *Formica truncorum*, *F. exsecta*, *F. pressilabris*). – Forum Formicidarum 14 (3): 6-14.
- Majoor, G. 2014. Boskap op de Sint-Pietersberg in 2007: effecten op de huisjesslakkenfauna. – Natuurhistorisch Maandblad 103: 10-15.
- Manger, R., G. Abbingh, H. Schinkel & J.J. Mekkes 2014. Libellen in Drenthe. – Stichting Libellenwerkgroep Drenthe, Assen.
- Mark, C. van der et al. 2014. Zeeboek. Determinatietabellen voor de flora en fauna van de Nederlandse kust. – Jeugdbondsuitgeverij & KNNV Uitgeverij, Zeist.
- Meijer, K. 2013. Native versus non-native. The interaction between native insects and non-native plants. – Proefschrift Rijksuniversiteit Groningen, Groningen.
- In dit proefschrift wordt de relatie tussen exotische struiken en inheemse herbivoren onderzocht. Exotische planten blijken minder last te hebben van vraat dan inheemse planten. Dit geeft de nieuwkomers een concurrentievoordeel. Inheemse insecten blijken soms te kunnen overstappen op een exotische struik, zoals de bladkever *Gonioctena quinquepunctata* die normaal leeft de inheemse lijsterbes, maar ook op de exotische Amerikaanse vogelkers kan voorkomen. De larven van de boorvlieg *Rhagoletis alternata* leven in rozenbottels van inheemse rozen, maar ook kunnen voorkomen bij de exotische Japanse rimpelroos. De dieren gedragen zich anders op de nieuwe gastheer en dit zou wel eens een stap kunnen zijn op weg naar soortvorming. [RK]
- Mestre, A., J.A. Aguilar-Alberola, D. Baldry, H. Balkis, A. Ellis, J.A. Gil-Delgado, K. Grabow, G. Klobučar, A. Kouba, I. Maguire, A. Martens, A. Mülâyim, J. Rueda, B. Scharf, M. Soes, J.S. Monrós & F. Mesquita-Joanes 2014. Invasion biology in non-free-living species: interactions between abiotic (climatic) and biotic (host availability) factors in geographical space in crayfish commensals (Ostracoda, Entocytheridae). – Ecology and Evolution 3 (16): 5237-5253.
- Moerland, W. & A. Boesveld 2013. Land- en zoetwaterslakken in de gemeente Rotterdam - een natuurhistorisch overzicht over de periode 1980-2013. – Zoekbeeld 3 (2): 10-12.
- Moorsel, G. van 2013. Achtergrond-info bij een exoot: de gele wrat spons *Celtodoryx ciocalyptoides* (Burton, 1935). – Zoekbeeld 3 (2): 28-29.
- Moorsel, G. van 2014. Een exoot of klimaatschuiver: de lobjespons *Oscarella* sp. – Zoekbeeld 4 (1): 26-27.
- Moraal, L. 2014. Dood hout en tonderzwammen als mini-biotopen voor insecten. – Entomologische Berichten 74: 28-41.
- Mulder, J. 2013. *Atractides lacustris*, na 74 jaar is deze watermijt weer aangetroffen in Nederland. – Macrofaunanieuws-mail 112: 4-6.
- Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit 2014. Rapport fyto-sanitaire signaleringen 2013. – Nederlandse Voedsel en Waren Autoriteit, Utrecht.
- Nieuwegiessen, J. van de 2014. Nieuwe voedselbronnen voor *Andrena denticulata*? – HymenoVaria 9: 62.
- Nieuwenhuijsen, H. 2014. Enkele soorten wilde bijen van de Schoorlse Duinen. – Tussen Duin en Dijk 13 (2): 15-17.
- Nieuwenhuijsen, H. 2014. Determinatietabel voor de Nederlandse soorten van *Hoplitis* (kleine metselbijen) en *Osmia* (metselbijen). – HymenoVaria 8: 29-39.
- Nieuwenhuijsen, A. van 2014. De nympe van *Micronecta griseola*. – Macrofaunanieuws-mail 113: 4.
- Noordijk, J. 2014. Laatste populaties van de hooiwagen *Opilio parietinus* (Opiliones: Phalangiidae) in Nederland. – Entomologische Berichten 74: 21-27.
- Noordijk, J. 2014. Nieuwe vondsten van de boomslankmier in het Roerdal. – Natuurhistorisch Maandblad 103: 228-230.
- Noordijk, J. 2014. Zo bijzonder zijn onze spinnen. – Mooi Gelderland 11 (3): 12-13.
- Noordijk, J. & J. Bink 2014. *Leiobunum religiosum* (Opiliones: Sclerosomatidae), een nieuwe hooiwagensoort voor de Nederlandse fauna. – Entomologische Berichten 74: 138-142.
- Noordijk, J. & J. ten Hoopen (red.) 2014. Bijzondere biotopen. – Entomologische Berichten 74 (1-2), 100 pp. Nederlandse Entomologische Vereniging, Amsterdam.
- Een goed gevuld nummer van Entomologische Berichten, waarin een hele reeks aan opvallende en verrassende insectenbiotopen de revue passeren. Vloedmerken, rangeerterreinen, zwammen, kadavers en composthoppen, het miegelt er van de insecten, en niet zelden gaat het om bijzondere of zeldzame soorten. EIS-medewerkers zijn (co) auteurs van vier artikelen. Een praktische synthese waarin een methodiek wordt

voorgedragen om bijzondere biotopen en hun rol voor entomofauna te beschrijven sluit het themanummer af. Goed leesvoer voor entomologen en verplichte kost voor terreinbeheerders die veel kunnen opsteken wat betreft de herkenning en bescherming van belangrijke minibiotopen. Informatie over bestelwijze via de NEV, admin@nev.nl. [RK]

Noordijk, J., P. Koomen & P.J. van Helsdingen [met tekeningen van E.J. Bosch] 2014. Zoekkaarten Natuur van Nederland: Spinnen in huis en tuin. – EIS Kenniscentrum Insecten, Naturalis Biodiversity Center, Natuurmuseum Fryslân & Vroege Vogels.

Noordijk, J. & A.J. van Loon 2014. De mierenfauna van het Platte Bosch en twee andere Zuid-Limburgse terreinen. – Forum Formicidarum 15 (2): 9-14.

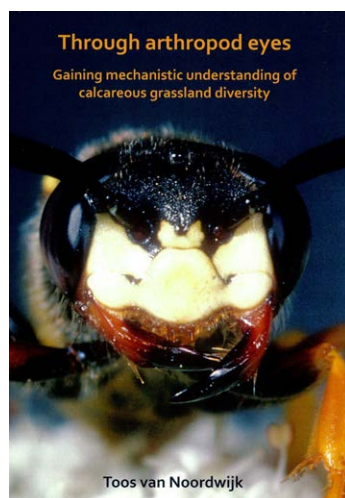
Noordijk, J., B. Schoelitsz, J. Vos & P. Koomen 2013. Zwarte weduwen en roodrugspin in Nederland. – Dierplagen Informatie 16 (4): 14-18.

Noordijk, J. & K. Veling 2014. Meer insecten in de Tuin! – Groen 70 (10): 27-33.

Noordijk, J. & H. Wijnhoven 2013. Opilioniëus 8. – Nieuwsbrief SPINED 33: 42-47.

Noordwijk, C.G.E. van 2014. Through arthropods eyes. Gaining mechanistic understanding of calcareous grassland diversity. – Proefschrift, Radboud Universiteit, Nijmegen.

In dit proefschrift wordt ingegaan op de invloed van het beheer van kalkgraslanden in Zuid-Limburg op ongewervelde dieren. De herinvoering van het kalkgraslandbeheer werd geëvalueerd

door een grootschalig potvalonderzoek uit 1998 en 2005 te vergelijken. Diverse werkgroepcoördinatoren van EIS hebben hieraan bijgedragen. Opvallend genoeg waren de resultaten niet gelijk voor de onderzochte groepen. Zo namen de voor kalkgrasland karakteristieke soorten binnen de spinnen toe, maar bij de meeste andere groepen af. Op basis van een analyse van soorteigenschappen komt de auteur tot gerichte beheeradviezen. Als ludiek (maar

toch ook serieus bedoeld) element staan op pagina 253 uitknipmaskers van een graafwesp, spin en pissebed. Deze kunnen natuurbeheerders gebruiken om hun terrein te bekijken door de ogen van een ongewervelde. [RK]

Noordwijk, C.G.E. van, W.C.E.P. Verberk, H. Turin, Th. Heijerman, K. Alders, W. Dekoninck, K. Hannig, E.C. Regan, S. McCormack, M.J.F. Brown, E. Remke, H. Siepel, M.P. Berg & D. Bonte 2014. Species-area relationships are modulated by trophic rank, habitat affinity and dispersal ability. – Ecology (in press).

Oosten, M. van 2014. Honingbijen op bosgeelster *Gagea lutea*. – HymenoVaria 9: 63-64.

Oosterbaan, A. 2014. Eikensterfte: ernst, oorzaken en beheer. – Vakblad Natuur Bos Landschap 101: 22-25.

Oosterbroek, P. 2014. Langpootmuggen (Diptera: Tipulidae) uit

de Noardlike Fryske Wâlden. – Entomologische Berichten 74: 257-260.

Oosterbroek, P., J. Mortelmans, J. Soors & K. Pieters 2014. Langpootmuggen nieuw voor België: *Tipula pilicauda* en *T. trifasciculata* (Diptera, Tipulidae). – Vliegenmepper 23: 8-9.

Peeters, Th., A. van Eck & T. Cramer (red.) 2014. Natuurstudie in De Kaaistoep en aangrenzende terreinen in Tilburg. Verslag 2013, 19e onderzoeksjaar. – TWM Gronden BV, Natuurmuseum Brabant & KNNV afdeling Tilburg.

Pennards, G. 2014. Een superdag in het Bergherbos. – Vliegenmepper 23: 10.

Raak-van den Berg, C.L. 2014. *Harmonia axyridis*: how to explain its invasion success in Europe. – Proefschrift, Wageningen Universiteit, Wageningen.

Raak-van den Berg, L., P.S. van Wielink, P.W. de Jong, G. Gort, D. Haelewaters, J. Helder & J.C. van Lenteren 2014. Invasive alien species under attack: natural enemies of *Harmonia axyridis* in the Netherlands. – BioControl 59 (2): 229-240.

Raemakers, I.P., B. Hendriks & B. Beekers 2014. Bijzondere insecten van heide en stuifzand in het Kempen-Broek. – Natuurhistorisch Maandblad 103: 103-109.

Reemer, M. & J.T. Smit 2014. Landgoed 't Hoosden: schatkist vol glimmers en juweelzweefvliegen. – Natuurhistorisch Maandblad 103: 225-227.

Roos, S. van, W. Geertsema, P. Opdam, M. Reemer, R. Snep, S. Spijker & E. Steingrover 2014. Een Bijzonder kleurrijk landschap in het Land van Wijk en Wouden. Handreiking voor inrichting en beheer. – Alterra, Wageningen.

Schreurs, A. & F. Groenen 2014. *Caryocolum fischerella* (Lepidoptera: Gelechiidae): een nieuwe soort voor de Nederlandse fauna. – Entomologische Berichten 74: 103-105.

Schreven, S. 2014. *Coelioxys afra* nog steeds op de Bergerhei. – HymenoVaria 8: 12-13.

Schreven, S. 2014. Is de heidehommel *Bombus humilis* terug in Gelderland? – HymenoVaria 8: 26-27.

Schreven, S.J.J. 2014. Na 38 jaar herontdekt in Nederland: de goudwesp *Pseudospinolia neglecta* (Hymenoptera: Chrysididae). – Entomologische Berichten 74: 170-173.

Smit, J. 2014. *Euodynerus dantici* in het Gelderse riviereengebied (Vespididae: Eumeninae). – HymenoVaria 8: 14-15.

Smit, J. & J.T. Smit 2014. A social parasitic *Polistes* wasp parasitized by a twisted-wing insect (Hymenoptera: Vespidae, Strepsiptera: Xenidae). – Entomologische Berichten 74: 121-123.

Smit, J.T. 2014. Wiervliegen. – In: G.C. Cadee, Vloedmerken, bedreigde minimilieus op het strand. – Entomologische Berichten 74: 9.

Smit, J.T. 2014. Leuke vliegen, Wapenvliegen: uiterlijk vertoon. – Natura 111 (2): 16.

Smit, J.T. & E. de Bree 2014. Leuke vliegen, Blaaskopvliegen: vliegende blikopeners. – Natura 111 (1): 12.

Smit, J.T. & E. de Bree 2014. Leuke vliegen, Wolzwevers: kolibries met snode plannen. – Natura 111 (1): 13.

Smit, J.T. & R. van den Broek 2014. Leuke vliegen, Roofvliegen: meesterlijke jagers. – Natura 111 (3): 22.

Smit, J.T. & M. Reemer 2014. Leuke vliegen; de eerste resultaten. – Vliegenmepper 23: 11-14.

Smit, J.T. & G. Tuinstra 2014. Een bijzondere vangst van een bijzondere prachtvlieg (Diptera, Ulidiidae). – Entomologische Berichten 74: 261-263.

Smit, J.T. & Th. Zeegers 2014. Leuke vliegen, Dazen: bloedzuigers met verleidelijke ogen. – Natura 111 (4): 12.

- Soes, M. 2014. The first records of *Piscicola siddalli* (Hirudinea: Piscicolidae) for Belgium and the Netherlands. – *Lauterbornia* 77: 189-193.
- Spek, E. van der 2014. Verslag zomerexcursie 2013 Maasduinen. – *HymenoVaria* 8: 4-6.
- Spek, E. van der 2014. Verslag voorjaarsexcursie Sint Pietersberg, 26 april 2014. – *HymenoVaria* 9: 52-57.
- Speksnijder, E. 2014. Slaapgedrag van schor zijdebij (*Colletes halophilus*) en schorviltbij (*Epeolus tarsalis*). – *HymenoVaria* 9: 65-67.
- Stegeman-Broos, E. 2014. *Lebertia longiseta*, een watermijt nieuw voor Nederland. – *Macrofaunanieuws* 114: 2-4.
- Stip, A. 2014. Wilde bijen in agrarische landschappen van midden en zuid-Nederland - vangsten uit een onderzoek in 2013. – *HymenoVaria* 8: 18-25.
- Swaaij, C.A.M. van 2014. Tracking butterflies for effective conservation. Proefschrift Wageningen Universiteit.
- Dit proefschrift valt uiteen in drie delen: 1. detecteren van veranderingen in verspreiding van dagvlinders, 2. het monitoren van trends en 3. effectieve bescherming. Naast een overzicht

van de lange carrière in de dagvlinderstudie van de auteur, worden belangrijke nieuwe inzichten gepresenteerd. Zo blijkt 'occupancy modelling' een robuust nieuw hulpmiddel om veranderingen in de fauna te volgen en voor beschermingsdoeleinden wordt een nieuwe wijze van onderscheid in habitatspecialisten en -generalisten gepresenteerd.

- Tempelman, D. 2014. Herkenning van *Liocarcinus vernalis* (grijze zwemkrab). – *Macrofaunanieuws* 117: 13-14.
- Tilmans, M., A. Mrugała, J. Svoboda, M.Y. Engelsma, M. Petie, D.M. Soes, S. Nutbeam-Tuffs, B. Oidtmann, I. Roessink & A. Petrusek 2014. Survey of the crayfish plague pathogen presence in the Netherlands reveals a new *Aphanomyces astaci* carrier. – *Journal of Invertebrate Pathology* 120: 74-79.
- Tuinstra, G. 2014. *Earias insulana* (Lepidoptera: Nolidae), de eerste vangst in Nederland. – *Entomologische Berichten* 74: 187-191.
- Tuinstra, G. 2014. Nachtvinders in de Noardlike Fryske Wâlden. – *Entomologische Berichten* 74: 244-256.
- Tuinstra, G., J. Hanenburg & F. van der Meer 2014. De Noardlike Fryske Wâlden - een bijzonder landschap. – *Entomologische Berichten* 74: 206-218.
- Turin, H., J. Noordijk, F. van der Meer & P. Boer 2014. Hooiwagens, loopkevers en mieren in houtwallen in de Noardlike Fryske Wâlden. – *Entomologische Berichten* 74: 219-229.
- Vallenduuk, H. 2014. *Parachironomus* soorten op slakken en meer. – *Macrofaunanieuws* 115: [4-6].
- Vallenduuk, H. 2014. *Parachironomus vitiosus* larven herkennen. – *Macrofaunanieuws* 117: 10.
- Velde, G. van der, P.F. Klok & S.M.A. Keulen 2014. De gekiel-

- de loofslak (*Hygromia cinctella*) in Limburg: niet in Genep maar in Bergen. – *Spirula* 396: 12.
- Veling, K. & H. Vossen 2014. Kansen voor dagvlinders in het Kempen~Broek. – *Natuurhistorisch Maandblad* 103: 88-93.
- Verdonschot, R.C.M. & P.F.M. Verdonschot 2014. Inpassen of verdringen? Ongewervelde exoten in zoetwaterecosystemen. – *De Levende Natuur* 115: 49-56.
- Versluis, R. & P. Boer 2014. In Nederland voorkomende gaststeekmieren, waaronder een nieuwe soort: *Myrmica bibikoffi* (Hymenoptera: Formicidae). – *Entomologische Berichten* 74: 147-151.
- Vlinder- en Libellenwerkgroep Zeeland 2014. Libellen in Zeeland. Periode 2006-2013. – Vlinder- en Libellenwerkgroep Zeeland.
- Vorst, O., R. Jansen, Th. Heijerman, B. Drost, F. van Nunen, C. van de Sande, W. Rubers, J. Cuppen, Th. Breeschoten, T. de Goeij, C. Borghouts, E. Colijn, G. van Ee, A. Littel, A. Dees, B. van Maanen, T. Faasen, H. Raemdonck, J. Winkelman, A. Threels & D. Teunissen 2014. Verslag jubel-excursie Zuid-Limburg - 17 t/m 20 mei 2013. – *Sektie Everts Info* 103: 9-23.
- Vos, L. de 2014. *Parougia eliasoni* (Polychaeta: Dorvilleidae) nieuw voor de Nederlandse fauna. – *Macrofaunanieuws* 117: 11-13.
- Wal, J.E.M. van der, M. Dorenbosch, A.K. Immers, C. Vidal Forteza, J.J. Geurts, E.T. Peeters, B. Koese, E.S. Bakker 2013. Invasive crayfish threaten the development of submerged macrophytes in lake restoration. – *PLoS One* 8(10): e78579. doi: 10.1371/journal.pone.0078579.
- Wallis de Vries, M.F., R. Bobbink, E. Brouwer, K. Huskens, E. Verbaarschot, S. Waasdorp & J.J. Vogels 2014. Effecten van de inzet van gescheperde schaapskuddes bij het heidebeheer in Friesland. – Rapport VS2014.004, De Vlinderstichting, Wageningen / Onderzoekscentrum B-Ware, Nijmegen / Stichting Bargerveen, Nijmegen.
- Wallis de Vries, M.F., B. Omon & K. Veling 2013. Ecologische randvoorwaarden voor de fauna van hellingbossen: de keizersmantel als aandachtsoort. – Directie Agro kennis, Ministerie van Economische Zaken, Den Haag. [OBN rapport nr. 2013/OBN174-HE]
- Wijngaard, W. 2014. Het wonderlijke zweefgedrag van de puntbij zweefvlieg *Eristalis nemorum*. – *Entomologische Berichten* 74: 174-179.
- Wind, J. & M. Geluk 2014. Column: Diptera en natuurbeheer. – *Vliegenmepper* 23: 3.
- Winkel, M. de 2013. De gewone reuzenmier *Camponotus ligniperda* op het Herikhuizerveld in 2013. – *Forum Formicidarum* 14 (3): 3-6.
- Winkel, M. de & J. Noordijk 2014. Een nieuwe rensin voor Nederland: *Philodromus fuscomarginatus* (Araneae: Philodromidae). – *Entomologische Berichten* 74: 180-186.
- Wouda, H. 2014. Vijftien jaar libelleninventarisatie in de Leemputten en het Verbrande bos. – *Brachytron* 16: 29-37.
- Zwakhals, C.J. 2014. Drie *Megarhyssa*-soorten aanwezig in Nederland. – *Entomologische Berichten* 74: 124-125.

Publicaties buitenland

- Dijkstra, K.-D.B., & V.J. Kalkman 2013. The 'African' genus *Argiagrion* is a Brazilian *Leptagrion* species and the 'Philippine' *Moroagrion* a European *Pyrrhosoma* (Odonata: Coenagrionidae). – *International Journal of Odonatology* 16: 189-191.

- Kalkman, V.J. & A.G. Orr 2014. Distribution and identification of *Rhodothemis* in the eastern part of the Indo-Australian Archipelago (Odonata: Libellulidae). – Faunistic Studies in South-East Asian and Pacific Island Odonata 8: 1-9
- Orr, A.G., V.J. Kalkman & S.J. Richards 2014. Four new species of *Palaiargia* Förster, 1903 (Odonata: Platycnemididae) from New Guinea with revised distribution records for the genus. – International Journal of Odonatology 16: 309-325.
- Reemer, M. 2014. A review of Microdontinae (Diptera: Syrphidae) of Surinam, with a key to the Neotropical genera. – Tijdschrift voor Entomologie 157: 27-57.
- Smit, J.T. 2014. Two new species of the genus *Callicera* Panzer (Diptera, Syrphidae) from the Palearctic region. – Zootaxa 3779: 585-590.
- Suhling, F., G. Sahlén, S. Gorb, V.J. Kalkman, K-D.B. Dijkstra, J. van Tol 2015. Order Odonata. – In: J. Thorp & D.C. Rogers (eds.), Ecology and General Biology: Thorp and Covich's Freshwater Invertebrates, Academic Press, pp. 893-932.

Bureau EIS

Bereikbaarheid bureau en medewerkers

Bureau EIS

071-7517314 / 071-5687670, eis@naturalis.nl

Ed Colijn (di-do)

071-7517309, ed.colijn@naturalis.nl

Vincent Kalkman (di-vr)

071-7517373, vincent.kalkman@naturalis.nl

Roy Kleukers (ma, di, do, vr)

071-7517374, roy.kleukers@naturalis.nl

Bram Koese (ma-vr)

071-7517373, bram.koese@naturalis.nl

Annemarie Kroon (vr)

071-7517314, annemarie.kroon@naturalis.nl

André van Loon (di, (wo), do)

071-7517314, andre.vanloon@naturalis.nl

Jinze Noordijk (ma, di)

071-7517309, jinze.noordijk@naturalis.nl

Menno Reemer (ma-wo, vr)

071-7517359, menno.reemer@naturalis.nl

John Smit (di-vr)

071-7517359, john.smit@naturalis.nl